

פיתוחי העץ של הנשמה

כך כי הוא אוצר בחוכו משהו מאותה אל-זמניות, מאותו מקלט של אמנות או שירה ודמיון, שבלעדי, קשה לשאת את העולם על פרטיו. אין הדברים אמורים רק בשירה של גולדברג, שכמו עלו מן הנשייה, ולא רק באמינותו של מזול, שהאנכרוניזם והחיות שלהם כאחד עולים בחזקה בחידושם במכונות הדפוס של המאה ה-21, אלא גם בכריכת הנייר והבד של הספר, בחותמות המוזהבות בכריכתו, בהקפדה על עיצוב וסדר ודפוס מן המעלה הראשונה. במלים אחרות, אמנותם של גולדברג ומרזל מתמודדת בו באופן מהותי כאמנות ההוצאה לאור של בית אבן חושן, של עזי ועיי-רו אגסי, המסרבים להרכין ראש בפני הטכנולוגיה הדיגיטלית, ומבלי להתנגד לה דווקא, מבלי לפסול בהכרח את הקרמה, רואים בספר המורפס אובייקט אמנותי לעצמו, שאינו נוסטלגי דווקא, אלא אל-זמני, יקר המציאות. נדמה כי מלאכתם העיקשת, מלאכתם של אוהבי ספרים ודפסי נייר נאמנים, מצאה הד מושלם בקסם המפגש שבין גולדברג למרזל בין דפי הספר הגנוז והמחורי דש. ואלה אותן שורות יפות החותמות

אותו ומנקודת מבט מסוימת, מעניקות לו את משמעותו: "שיר / עיר" הוא הספר השבעים בסדרת ספרי השירה 'פטר', אבן מאבני החור שן. נדפס במהדורה כת אלף דפסים על נייר קרם 110 גרם ומלווה בשיעתיקים של חיתוכי עץ מעשה ידיו של פרנץ מרזל. בנוסף, נדפס סה מהדורה מיוחדת כת מאה דפסים על נייר יוהנוט 125 גרם. כל השירים סודרו בסדר יד בגופן עברי נדיד - pt8 עם ניקוד pt4. חיתוך כי העץ נדפסו גם הם במכונת הבלט...".

"שיר / עיר" - לאה גולדברג. חיתוכי עץ מאת פרנץ מרזל. אבן חושן, 79 עמ', 84 שקלים

לגולדברג, ובלעדיה לא יכלה לשאת את העור לם שבממש. ואולם, הבחירה באמנות זו כסמל וכנושא לשירה אינה מובנת מאליה, אלא אנכי רוניסטית במובהק. בנקודת הזמן שבה כתבה את הדברים, מלאכת הייצוג החזותי של העולם עברה את המהפכה הגדולה בתולדותיה - הצי" לום והקולנוע. לעומתם, אכן, חיתוך העץ היה ועודנו דל פרטים, נטול גוונים, טרום-עשיתי



תחריט חתוך הספר: פרנץ מרזל

ככיכול, נושא בחוכו מראית עין של זיכרון, של עבר, גם כאשר הוא מתייחס להווה הקרוב. חיתוך העץ הוא מודרני בדרימטריות המוצה רת שבו, בייצוג המגלה את עצמו כייצוג, ובכל זאת, הוא נרמה ארכאי, היולי, מאגי כמעט. הוא אינו נוסטלגי, אבל גם אינו שייך לזמנו. יש בו ממד של אבל, אבל גם של לידה מתמשכת (המלאכה האטית והסכלנית של החריטה בעץ; תנופת המכבש והמיירות של ההדפס היוצא מתחתיו). יותר ממדיה אחרים, בוודאי בימיה של גולדברג, הוא מתקיים במין אליזמניות מתעתעת, כמעט נושא אותה על דגלו.

אפשר ש"ספר / עיר" מושך את הלב כל

שעה שירים גנוזים של לאה גולדברג, רג, שהתגלו כמעט במקרה בין דפיו של ספר ישן ורואים אור לראשונה כ-80 שנים אחרי שנכתבו, הם מתנה גדולה לאוהביה ולחוקריה ולמוקירי זכרה ומורשתה. ושירה אלה, שירי בחרות שנכ" תבו בהשראת תחריטי עץ של האמן הבלגי פרנץ מרזל בגב דפי ספר רפרודוקציות משלו, "נופים ומצבי רוח", בתוך עותק שניצל ברגע האחרון מגריסה או אובדן על ידי רפאל ויזר מבית הספרים הלאומי שבירושלים, יפים ויפים מאוד. ובכל זאת, מנקודת מבט מסוימת, אפשר שהיפות והמשמעותיות שבשורות "שיר / עיר", הספר המציג את השירים הגנוזים לצד חיתוכי העץ של מרזל ותצלומי כתב ידה של גולדברג ואחד רית דבר מאירת עיניים של העורך גרעון טיקוצקי - אפשר שהשורות היפות ביותר בספר לא נכתבו על ידי איש מהם.

מהי אותה נקודת מבט? כדי לענות אפשר לנסות להבין מה מצאה גולדברג רג באמנותו של מרזל. טיקוצקי מיטיב להבהיר את ההקשר שבו נוצרו התחריטיים, את הפופולריות העצומה שזכו לה באירופה בין שתי מלחמות העולם, את

משיכתה של גולדברג אליהם כהר למפגשה של אשה צעירה עם חוויית הכרז, וכן את עיסוקה כתלמידה וכיצודת באמנות ויוואלית בכלל. את דבריו מאיר, ויותר מכך, המוטו לספר, שנלקח מההקדמה ל"מכתבים מנסיעה מדור מה" של גולדברג, ובה כתבה: "בכל נשמה יש אוסף פיתוחי עץ עתיקים, השמורים בה מימי הילדות - תמונות ערי חלום (...). הרי בשבילנו כל העולם הינו פיתוח עץ פרימיטיבי ולא גדול - ציור עיר דמיונית - כי אלמלא כן, איך יכור לנו לשאת בתוכנו את 'כל העולם' על פרטיו השונים והרבים?"

חיתוכי העץ של מרזל היו אפוא ארץ-חלום